

**ARHEOLOOGILISED
VÄLITÖÖD
EESTIS**

**ARCHAEOLOGICAL
FIELDWORK
IN ESTONIA**

2003

Koostanud ja toimetanud
Ülle Tamla

Muinsuskaitseamet
Tallinn 2004

© 2004 Muinsuskaitseamet
Uus 18, Tallinn 10111, Eesti
National Heritage Board
Uus 18, Tallinn 10111, Estonia

Esikaas: 13.–14. saj. Liivimaal löödud brakteaat.

Tagakaas: Tinaraamis klaas (fragment vitraažist?) Piritalt.

Cover: Bracteate of the 13th–14th century, minted in Livonia.

Back cover: Glass in lead frame (fragment of a stained glass window?) from Pirita.

Toimetuskolleegium:

Ants Kraut

Erki Russow

Toomas Tamla

Ülle Tamla

Agne Trummal

Heiki Valk

Uus 18, Tallinn 10111, Eesti
e-mail: info@muinas.ee

Kujundus ja makett:

Jaana Kool

**TARTU ÜLIKooli
RAAMATUKOGU**

ISSN 1406-3972

Trükitud AS Pakett trükikojas
Laki 17, Tallinn

Marge KONSA, Mirja OTS

Tartu Ülikool, Lossi 3, 51003 Tartu; marge.konsa@ut.ee
 Ajaloo Instituut, Rüütli 6, 10130 Tallinn; mirja.ots@mail.ee

Alljärgnevas esitatakse 2003. aastal avastatud 83 muistise loetelu ja levikukaart (joon. 1). Loendi koostamisel lähtuti arheoloogiaarhiivis kasutatavast kihelkondlikust printsiibist, kuid arvestati praegu kehtivaid külanimesid. Juhul, kui muistise avastamisel saadi leide, on nimetatud muuseum või fond, kus leiud asuvad. Loendis esinevad dateeringud on enamasti esialgsed ja täpsustuvad objektide ning leiumaterjali edaspidisel põhjalikumal uurimisel. Kõikide muististe puhul on märgitud selle avastaja nimi/nimed. Täpsemat informatsiooni nii loendis sisalduvate kui ka varem avastatud arheoloogiamälestiste kohta saab Muinsuskaitseameti, Tartu Ülikooli arheoloogia kabineti ja Ajaloo Instituudi arheoloogiaarhiivist.

HANILA ☞ **Kõera maa-alune kalmistu.** Kõera külast 500–650 m läänesihis, põllul. Pinnaleidudena saadi savinõukilde ja põlenud luid. Muinasaja lõpp – vara-keskaeg. AM A 1007. M. Mandel ja S. Heldemaa.

HELME ● **Leebiku I kiviaja asulakoht.** Leebiku külas, Leebiku – Riidaja teest u. 500 m põhjasihis, külatänava lääneküljel. Veski talust lõuna ja kagu poole, Õhne jõe alumisele terrassile jäävalt tasaselt küntud põllult leiti tulekivikilde ja üks tulekivilaastu katke. Kiviaeg. TÜ 1212. A. Haak, A. Kriiska, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.

●○ **Leebiku II kiviaja asulakoht ning uusaja keraamika leiukoht.** Leebiku külas, Leebiku – Riidaja teest u. 1 km põhja pool, külatänava lääneküljel, H. Visnapuu sünnitalust u. 300 m edelas. Õhne jõe poole avanevalt nõlvalt, maaparandatud ja küntud põllult leiti u. 100 m raadiusga alalt lihvitud kiviese, tulekivikilde ja -nukleus; samast koguti punasavikeraamikat ning kahlikatke. Mesoliitikum ja 18.–20. saj. TÜ 1213. A. Haak, A. Kriiska, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.

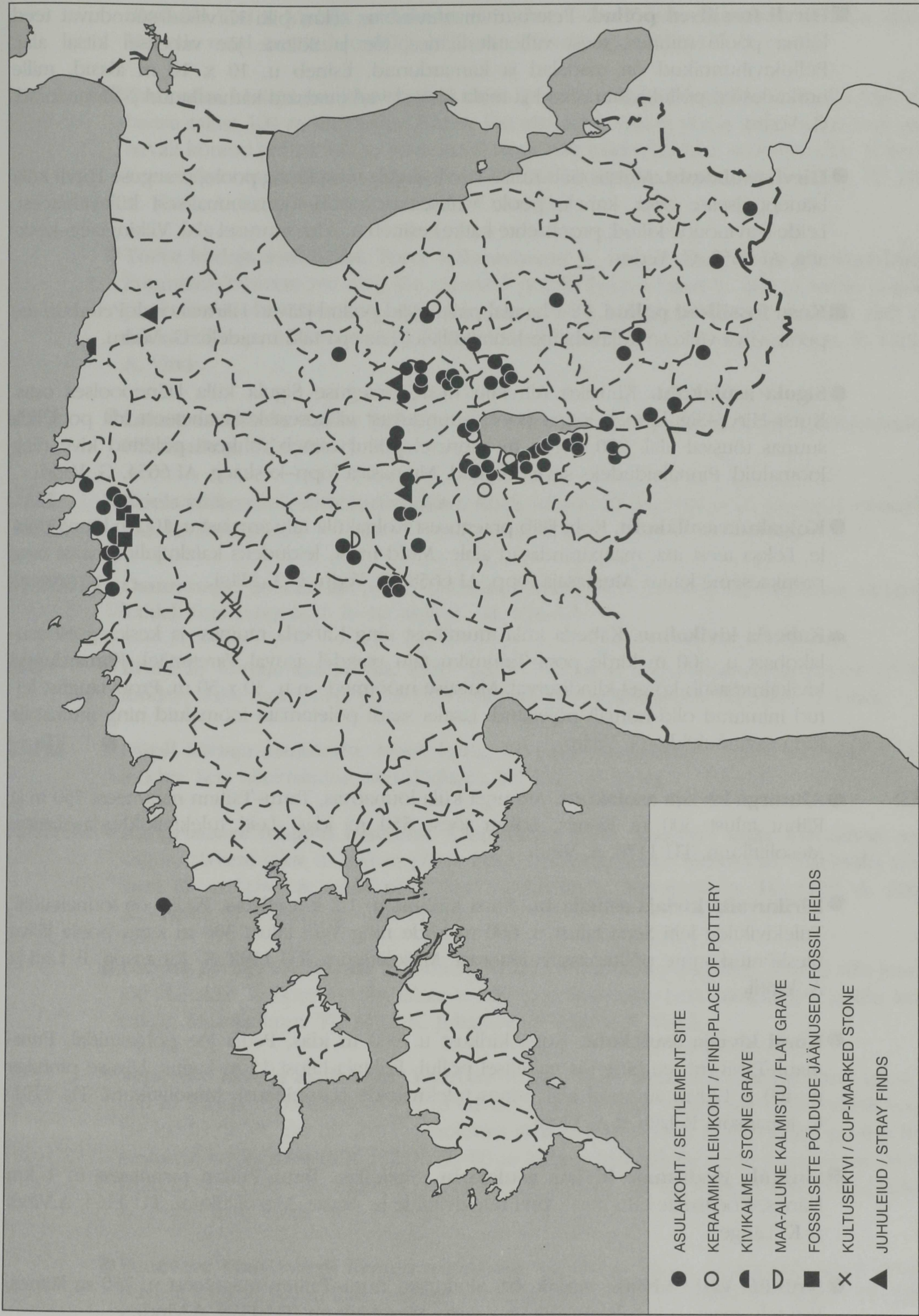
JUURU ✕ **Habaja väikeselohuline kultusekivi.** Kõue vald, Paunküla metskond, Habaja külast 2 km kagu pool metsas. I aastatuhat eKr. A. Kivistik.

○ **Seli keraamika leiukoht.** Seli külas, Atla jõest ida pool, Mihkli talust u. 170 m kagus ja kultusekivist (MK 19181) 150 m kirdes. Leiukohalt saadi pinnaleidudena käsikeraamikat, sh. kammtempliga veetud lainejoonega peenkeramikat. Viikingiaeg. TÜ 1157. A. Tvauri, K. Johanson, V. Kulešov, M.-L. Rohtla ja L. Sepp.

JÕELÄHTME ● **Ruu asulakoht.** Ruu külas, Vana-Narva maanteest u. 400 m lõuna pool ning u. 600 m Peterburi teest põhja pool, kaht suuremat teed ühendavast külavaheteest läänesihis. Omaaegne asulakoht on praegu kasutusel heinamaana. Muld kohati must. Leiti kedra-keramikat ja pronksist kamm. Keskaeg. AI 6655. G. Vedru ja T. Mägi.

KAMBJA ● **Tornimäe asulakoht.** Mäe-Andsu talust 200 m idas ning Andsu talust 150 m põhjas, Lätteniidu-nimelise allikakoha lõunaservas. Leiti kedrakeramikat. TÜ 1255. A. Vindi.

- KARULA** ● **Jaugamõisa asulakoht.** Soome külas, Jaugamõisa taluhoonetest põhja ja kirde pool. Asulakoha 150 x 60 m suurune tuumikala jääb külavaheteest läänesihis. Leiti tulekivi, hilisrauaaegset käsikeraamikat, 17.–18. sajandi kedrakeraamikat ja katkend savipiibust. Tulekivikilde leiti Jaugamõisa talust u. 250 m kirde poolt, külavahetee idakülje teevallist. Mesoliitikum, hilisrauaaeg, varauusaeg. TÜ 1252. M. Konsa, K. Johanson, V. Lang ja A. Vindi.
- KOLGA -JAANI** ● **Leie II kiviaja asulakoht.** Leie külas, Leie–Kolga-Jaani teest 200 m kirde pool, Märdi talust 300 m idas ja Viilu talust 250 m kirdes, Leie ojust 200 m läänes, Leie I asulakohast u. 400 m loodes. Leiti tulekivikilde ja -nukleus. Mesoliitikum. TÜ 1224. K. Johanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.
- **Leie III kiviaja asulakoht ja keraamika leiukoht.** Leie külas, Tartu-Viljandi ja Leie-Põltsamaa maanteeristist 450 m loodes, Tillo talust põhjasihis asuvast ojust põhja-loodes, kolhoosi-aegsete elamuteni viivast teest lääne pool. Leiud (tulekivikillud, käsi- ja kedra-keraamika) koguti Leie–Kolga-Jaani teest läände jääva põllumassiivi lõunapoolsest otsast. Mesoliitikum, rauaaeg ja uusaeg. TÜ 1225. K. Johanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.
- KOSE** × **Harmi väikeselohuline kultusekivi.** Harmi küla lõunaosas paiknevast Vainola talust u. 300 m läänes. Kivil on kuus kausjat lohku. I aastatuhat eKr. A. Kivistik.
- KUUSALU** ● **Vahastu asulakoht.** Vahastu külas, u. 200 m Vana-Narva maanteest lõuna pool, Pudisoo jõest u. 20 m läänes asuva põllumassiivi idapoolses osas. Leide (savinõukillud, savipiibu katke ja šlakk) esines u. 100 x 150 m suurusel alal. Keskaeg. AI 6650. G. Vedru.
- **Valkla III asulakoht.** Praegusest Valkla külatuumikust u. 300 m põhjasihis, Valkla mõisast Kiiu suunas viivast teest 100 m lõuna pool. Leidudega ala suurus u. 300 x 150 m. Pinnaleidudena koguti keskaegseid savinõukilde. AI 6651. G. Vedru.
- **Valkla IV asulakoht.** Praegusest Valkla küla tuumikust lääne pool, Vana-Narva maanteest u. 200 m põhjasihis. U. 200 x 300 m suurusel põllupinnal esines muinasaja lõpusajandite leide: pronkspannal, kalakujuline pronksist naast, kuljus, käevõru katkend, savinõude kilde. Viikingiaeg – muinasaja lõpp. AI 6656. G. Vedru, T. Mägi.
- ▲ **Kivikirstkalme Vana-Narva maantee ääres.** Vana-Narva maanteest paar meetrit põhja pool Kiiu ja Kuusalu vahel, Vana-Narva maanteelt Mäepealse külla viivast teest u. 150 m lääne pool. G. Vedru.
- **Kodasoo fossiilsed põllukivihunnikud.** Kaberlast Kodasoole viivast teest u. 75 m idasihis, Vana-Narva maanteest u. 0,5 km lõunas, Rummu järvest lääne-loodes. Sara-puude, mändide ja kuuskede all on hõredalt paiknevad kamardunud kivikuhjatised u. 75 x 100 m alal. G. Vedru.
- **Tülivere asulakoht.** Tülivere talust u. 100–150 m ida pool, klindipealsel alal, Kuusalu jõest u. 100 m idas, Kuusalu–Leesi teest u. 150 m läänesihis. Idasihis kallakjal maal, kivi-kirstkalmete ja väikeselohuliste kultusekivide vahelisel alal. U. 100 x 50 m suuruselt pruuni värvi mullaga põllulapilt leiti töötlemisjälgedega kvartsi, põlenud luid ja keskaegset keraamika. AI 6652. G. Vedru.

Joon. Arheoloogilised maastikuinspeksioonid Eestis 2003. aastal.

Fig. Archaeological inventories in Estonia in 2003.

- **Hirvli fossiilsed põllud.** Peterburi maanteest u. 2 km piki Hirvliisse suunduvad teed lõuna poole minnes, teest vahetult läänes, tee ja Sõitme jõe vahelisel kitsal alal. Põllukivihunnikud on madalad ja kamardunud. Esineb u. 10 x 10 m alasid, mille nurkades on põllukivihunnikud ja mida ühendavad madalad kamardunud põllupeenrad. G. Vedru.
 - **Hirvli asulakoht.** Muistis jääb Kursi–Hirvli–Sigula teest lõuna poole, praeguse Hirvli küla läänepoolsesse ossa, kahele poole väiksemast põhja–lõunasuunalisest külavaheteest. Leide (savinõude killud, pronksehte katke) esineb u. 3 ha suurusel alal. Viikingiaeg–keskaeg. AI 6653. G. Vedru.
 - **Kosu fossiilsed põllud.** U. 1 ha alal paiknevad põllud jäävad Härmakosult Peterburi tee poole viiva väikese külavahetee lõunaküljele, Rätsepa talu maadele. G. Vedru.
 - **Sigula asulakoht.** Kuusiku Alli talu maal, praeguse Sigula küla läänepoolses osas. Kursi–Hirvli–Sigula teelt lõuna poole suunduvast väikesest külavaheteest ida pool, ida suunas tõusval alal. 200 x 100 m suurusel põllul esineb rohkesti põlenud kive ning loomaluid. Pinnaleidudeks savinõukillud. Muinasaja lõpp–keskaeg. AI 6654. G. Vedru.
 - **Kolgaküla asulakoht.** Koht jääb praegusest Kolgaküla rahvamajast u. 100 m lõuna poole, Loksa teest itta, maaparandatud alale. Muld must, leidudeks kalakujuline naast ning pronkseseme katke. Muinasaja lõpp. AI 6658. G. Vedru ja T. Mägi.
 - **Kaberla kivilalme.** Kaberla küla tuumikust ning Kaberla muinas- ja keskaegsest asulakohast u. 600 m kirde pool Tammiku talu maadel asuval Varetimäel. Kamardunud kivilalme asub kõrgel klindiserval. Muistise mõõtmed on u. 30 x 50 m. Prooviaugust leitud inimluud olid nõrgalt põletatud. Lisaks saadi põletamata loomaluid ning muinasaja lõpu savinõukilde. G. Vedru.
- KURSI**
- **Altnurga kiviaja asulakoht.** Altnurga küla lõunaosas, Tartu–Tallinn maanteest 750 m ja Rähni talust 500 m läänes, Loksu jõest 550 m idas. Leiti tulekivikilde ja -laaste. Mesoliitikum. TÜ 1176. A. Vindi.
 - **Kirikuvalla kiviaja asulakoht.** Kursi kirikust u. 1,2 km edelas, Pedja jõe lõunakaldal. Tulekivikilde leiti Sepa talust u. 600 m kirde ning Vahi talust 300 m kagu poole jääva ülesküntud suure põllumassiivi idaosast. Mesoliitikum. TÜ 1192. K. Johanson, P. Lätti ja A. Vindi.
 - **Kursi kiviaja asulakoht.** Kursi kirikust u. 900 m idas, Pedja jõe põhjakaldal, Puurmani–Tabivere tee ning jõe vahelisel põllul, Rohtaia talust 15 m kagus. Liivase pinnaga u. 400 x 120 m suurusel alal esines tulekivikilde ja -nukleusi. Mesoliitikum. TÜ 1191. K. Johanson, P. Lätti ja A. Vindi.
 - **Siniküla Kodasmäe kiviaja asulakoht.** Sinikülas, Tartu–Tallinn maanteest u. 1 km läänes, Kodasmäe talu maal. Leiti tulekivikilde ja -laaste. Mesoliitikum. TÜ 1164. A. Vindi ja K. Lange.
 - **Siniküla Vati I kiviaja asulakoht.** Sinikülas, Tartu–Tallinn maanteest u. 750 m läänes, Vati talu maal. Leiti tulekivikilde ja -laaste. Mesoliitikum. TÜ 1174. A. Vindi.

Siniküla Vati II kiviaja asulakoht. Sinikülas, Tartu–Tallinn maanteest u. 1 km läänes, Vati talu maal. Leiti tulekivikilde ja -laaste. Mesoliitikum. TÜ 1175. A. Vindi.

○● **Tammiku kiviaja asulakoht ning raua- ja vara-uusaja leiukoht.** Tammiku küla Jõe-hansu talust 100 m põhjasihis, Kaave jõe idakaldal. Lääne poole avaneval nõlval paik-nevalt küntud põllult leiti u. 50 m raadiusega alalt tulekivikilde ja -kõõvits, käsi- ja kedra-keramikad ning katkend savipiibust. Mesoliitikum, vanem rauaaeg, 16.–18. saj. TÜ 1193. A. Haak, A. Kriiska, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.

● **Tõrve kiviaja asulakoht.** Tõrve külatuumikust u. 1 km edelas, Pedja jõe lõunakaldal, Puurmani–Tabivere tee ning jõe vahelisel põllul, Tooma talust u. 200 m loode ja põhja pool. Kirde–edela suunas u. 500 m ja kagu–loode suunas u. 170 m suuruselt alalt leiti tulekivikilde ja tulekivist külgekõõvits. Mesoliitikum. TÜ 1190. K. Johanson, P. Lätti ja A. Vindi.

LAIUSE ● **Laiuse asulakoht.** Laiuse kirikuaia 50–100 m idas, Riivale aiamaalt leiti käsikeraamikad. Hilisrauaaeg. TÜ 1183. H. Valk.

LÄÄNE × **Koela väikeselohuline kultusekivi.** Koela külast 770 m põhja pool, metsas. I aastatuhat
-NIGULA eKr. K. Tsupsmann.

NOARROOTSI ● **Osmussaare asulakoht.** Saare keskosas, kabelist 80 m loode pool, omaaegse merelahe kaldal. Leiti loomaluud. 9.–10. sajand. M. Mandel.

NÕO ● **Rõhu III kiviaja asulakoht.** Rõhu külatuumikust ja Tartu–Viljandi maanteest 1,5 km loodes, Rõhu ojast põhja pool. Leiti tulekivikilde. Mesoliitikum. TÜ 1145. A. Vindi.

OTEPÄÄ ● **Nüpli kiviaja asulakoht.** Nüpli külas, Pühajärve kagukaldal, Poslovitsa talust 370 m loodes. Leiti tulekivikilde. Mesoliitikum. TÜ 1227. A. Vindi.

PILISTVERE ● **Kangrusaare tulekivi leiukoht.** Kangrusaare külas, Venevere külla suunduvast teest kagus, Navesti jõest u. 400 m põhja pool, keskmise voore lõunaotsal, Mäeltvälja talust kuni 80 m lääne ja edela pool. Leiti tulekivikilde. Mesoliitikum. TÜ 1198. A. Haak, A. Kriiska, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.

▲ **Loopre kiviaja asulakoht.** Põltsamaa–Võhma maanteest põhjasihis, Navesti silla juures, jõe idakaldal, Loopre Altvälja talust u. 250 m põhjakirdes. Leiti tulekivikilde ja üks kvar-tsikild. Mesoliitikum. TÜ 1197. K. Johanson, P. Lätti ja A. Vindi.

● **Venevere kiviaja asulakoht.** Venevere külas, voore lääneosas asuvast Ennu talust u. 100 m idas ja Päpa talust u. 150 m edelas. Leiud koguti Navesti jõe lõunakaldalt voore lae loodenõlvalt, mis on seni teadaolevast rauaaja asulast (MK 13240) lõuna pool ja kait-sealusest kivikalmest (MK 13241) 30–80 m kirdes. Leiti tulekivikilde ja -nukleusi. Meso-liitikum. TÜ 1199. A. Haak, K. Johanson, A. Kriiska, M. Lõhmus, P. Lätti, M.-L. Rohtla, A. Tvauri ja A. Vindi.

● **Venevere Matsimardi kiviaja asulakoht.** Venevere külas, Matsimardi talust läänes, Navesti jõest u. 100 m idas, väikese künka edelaosas põllul. Leiti tulekivikilde. TÜ 1267. I. Annus ja M. Konsa.

- PUHJA** ● **Kasumetsa asulakoht.** Soova ojust läänes, Rämsi–Puhja teest idas, künka platool. Leiti rauaaegset käsikeraamikat. TÜ 1142. A. Vindi
- **Mõisanurme asulakoht.** Kavilda õigeusu surnuaiast u. 50 m põhja pool, Tartu–Viljandi maanteest 750 m lõunas. Leiti käsi- ja kedrakeraamikat. Hilisrauaaeg – keskaeg. TÜ 1143. A. Vindi
- **Mäeotsa asulakoht.** Mäeotsa (end. Kannu) küla Laane talust 350 m põhja-kirdes, Kavilda jõest 300 m idas. Leiti käsikeraamikat. TÜ 1147. A. Vindi.
- **Mäeotsa kiviaja asulakoht.** Mäeotsa (end. Kannu) külas, Laane talust 400 m edelas, Kavilda jõest 500 m idas. Leiti tulekivi. Mesoliitikum. TÜ 1148. A. Vindi.
- **Teilma asulakoht.** Teilma (end. Ulila) külas, Vainu talust loodes. Künka läänenõlvalt, u. 400 m pikkuselt alalt leiti tulekivi, käsi- ja kedrakeraamikat. Neoliitikum kuni uusaeg. TÜ 1141. A. Vindi.
- PÕLTSAMA** ● **Väike-Kamari kiviaja asulakoht.** Väike-Kamari külas, Kamari paisjärvest edelas, Põltsamaa jõe, Põltsamaa–Kamari maantee ja järve vahele moodustuv asulas. Maanteest läände jääva põllu jõe poole avanevalt nõlvalt leiti tulekivikilde ja -nukleus. Mesoliitikum. TÜ 1194. A. Haak, A. Kriiska, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.
- **Väike-Kamari keraamika leiukoht.** Väike-Kamari külas, Põltsamaa–Kamari maanteest läänes, Kamari autosillast u. 100 m loodes, elumajade vahel. Pinnaleidudena korjati põllult käsikeraamikat, sh. nivendiga savinõukilde. Noorem rauaaeg (tõenäoliselt viikingiaeg). TÜ 1195. A. Haak, A. Kriiska, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.
- RÕNGU** ● **Soontaga asulakoht.** Põrja–Soontaga teest u. 700 m läänes, Väike-Emajõe käänaku idakaldal, Jõekalda talust kirde, ida, kagu ja lõuna pool põllul. Pinnaleiud kivi- ja rauaajast. TÜ 1173. A. Vindi.
- RÕUGE** ● **Kündja asulakoht.** Kündja külas, Kündja talust 170 m ja Eeriku talust 150 m kagus, Kündja–Luhtõ tee lõunaküljel. Leiti uusaegset kedrakeraamikat. TÜ 1179. H. Valk.
- SANGASTE** ● **Tõlliste asulakoht.** Tõlliste küla põhjaosas, Valga–Tartu maanteelt Unikülla suunduvast teest 200 m läänes, Kääriku talust 100 m kirdes. Leiti kedrakeraamikat. Keskaeg. TÜ 1246. A. Vindi, A. Tvauri ja I. Kallis.
- **Uniküla asulakoht.** Unikülas, Sõgelsepa talukohast põhjas, Väike-Emajõe idakaldal, külakalmest (nr 13194) 180 m loodes. Leiti kedrakeraamikat. Keskaeg. TÜ 1247. A. Vindi, A. Tvauri ja I. Kallis.
- SUURE-JAANI** ● **Jälevere II kiviaja asulakoht.** Põhjaka–Säreverre teeristist 2,5 km idasihis, Jäleverelt Vändrasse suunduvast teest lõunas, Kulli ja Paemurru talude vahelisel alal, Navesti jõe põhjakalda terrassil. Leiti tulekivikilde. Mesoliitikum. TÜ 1200. A. Haak, A. Kriiska, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.
- TARVASTU** ● **Järveküla kiviaja asulakoht.** Võrtsjärvest u. 500 m läänes, Järveküla külatänava lääneküljel, Söödi talu hoonetest u. 150 m edelas. Seljaku Võrtsjärve-poolselt nõlvalt leiti tule-

kivikilde. Mesoliitikum. TÜ 1215. A. Haak, A. Kriiska, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.

- **Järveküla asulakoht.** Söödi talu hoonetest u. 150 m läänes, Järveküla külatänava lääneküljel, kiviaja asulast u. 50 m põhja pool, lõunasse avaneval nõlval. Küntud põllul leiti 18 x 23 m suurune laialiküntud tume laik, mis sisaldas sütt, kivipurdu, vähesel määral kedrakeraamikat ja põlenud (looma)luid. Keskaeg. TÜ 1216. A. Haak, A. Kriiska, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.

- **Kivilõppe kiviaja asulakoht.** Soelt Kivilõppesse suunduvalt teelt Tarvastu poldri poole 1,3 km, teest kirde poole jääval liivasel põllumassiivil. Leiti tulekivikilde. Mesoliitikum. TÜ 1221. K. Johanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.

- **Marjamäe kiviaja asulakoht.** Viljandi–Pikassilla maantee Õhne jõe sillast u. 250 m kagus, tee lääneküljel. Tulekivikilde koguti Metsa talust idasihis paiknevalt Õhne jõe orgu eenduvalt neemelt. Mesoliitikum. TÜ 1214. A. Haak, A. Kriiska, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.

- **Pikru asulakoht.** Tarvastu jõe põhjakaldal asetsevast endisest Pikru veskist 150 m lääne pool, Kärstna–Soe ja Pikru–Mustla teeristist u. 300 m loodes, tee lääneküljele jäävalt põllult leiti tulekivi- ja kvartsikilde, käsi- ja kedrakeraamikat. Mesoliitikum, noorem rauaaeg ja keskaeg. TÜ 1217. K. Johanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.

- **Sooviku kiviaja asulakoht.** Tarvastu jõest 550 m põhja pool, Sammuli talust 1,5 km kirde ja Suvinõmme talust 120 m lõunas. Liivaselt ida suunas avanevalt põllult leiti tulekivikilde. Mesoliitikum. TÜ 1222. K. Johanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.

- ▲ **Suislepa leiukoht.** Viljandi–Pikassilla maanteest u. 150 m kagus, Õhne jõe loodekalda jõelammil asuva tiigi kirdeotsa juures, lõunasse avaneval nõlval. Mutimullahunnikutest leiti tulekivikilde, käsikeraamikat ning 17. sajandi rõngassõlg. Kiviaeg, hilisrauaaeg, kesk- ja varauusaeg. TÜ 1209. A. Haak, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.

- **Säga asulakoht.** Tarvastu jõe idakaldal, Oja talust u. 80 m ida pool. Põllu lääneosast leiti tulekivikilde, käsi- ja kedrakeraamikat. Mesoliitikum ja 10.–16. saj. TÜ 1218. K. Johanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.

- **Villa kiviaja asulakoht.** Muistis asub Mustla–Väluste teest 300 m idasihis, samalt teelt Kalbuse külla suunduvast teest u. 200 m põhja pool. Suure põllumassiivi kaguosast leiti tulekivikilde ja üks -kõõvits. Mesoliitikum. TÜ 1219. K. Johanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.

- **Vooru kiviaja ja rauaaja asulakoht.** Vooru külatuumikust põhja pool, Suislepa–Riidaja teest 200 m idas, Roosimäe talust 150 m lõuna pool. Õhne jõest u. 500 m läänes, lõuna ja ida poole avaneval nõlval. Küntud põllult leiti nõrk kultuurkiht, mis sisaldas tulekivikilde ja keraamikat. Mesoliitikum ja rauaaeg. TÜ 1211. A. Haak, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.

- **OVäluste kiviaja asulakoht ja rauaaja keraamika leiukoht.** Mustla–Riuma teest 500–650 m ida pool, Väluste ojast 100 m põhjasihis ning Aki talust 120 m ida pool. Leiti tulekivikilde ja käsikeraamikat. Mesoliitikum, rauaaeg. TÜ 1220. K. Johanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.

- TÜRI** ☹ ● **Jändja rauaaja asulakoht ja külakalmistu.** Jändja külas, Pärnu jõe lõunakaldal, Särevere–Vändra maanteest põhja pool, Sõstra talust 200 m läänes, Jõekalda talu maal, talust 400 m loodes. Kultuurkiht sisaldas sütt, looma- ja inimluid, põlenud savi, käsikeraamikat ja tellisetükke. Noorem rauaag – keskaeg (?). TÜ 1202. A. Haak, A. Kriiska, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.
- **Laupa kiviaja asulakoht.** Laupa külas, Pärnu jõest lõunas, vanast Särevere–Vändra maanteest u. 250 m põhja pool, Põikvale suunduva tee ristist 1,3 km ja Kruusaaugu talust 150–200 m edelas, Pärnu jõe käärus asuva künka lae põhjaosas. Leiti tulekivist nukleus ja tulekivikilde. Mesoliitikum. TÜ 1201. A. Haak, A. Kriiska, M. Lõhmus ja M.-L. Rohtla.
- **Vahastu asulakoht.** Vahastu külatuumikust lõunas, Hansu talu hoonetest lääne ja lõuna pool ning Vanakupjatalu hoonetest põhja pool, Vahastu–Lalli tee mõlemal küljel. Tume ja intensiivne kultuurkiht sisaldas rohkesti põlenud kive, kivipurdu, sütt, šlakki ja looma luid. Leiti käsi- ja kedrakeraamikat ning klaashelmes. Hilisrauaag ja keskaeg. TÜ 1161, 1162. A. Tvauri, A. Haak, K. Johanson, V. Kulešov, M.-L. Rohtla ja L. Sepp.
- URVASTE** ● **Truuta asulakoht.** Truuta külatuumikus, Truutalt Tartu–Võru maanteele suunduva tee lääneküljel, Pärna talust u. 100 m kagus ja Männiku talust u. 200 m lääne-edelas. Küntud põllult koguti savinõukilde. TÜ 1253. K. Johanson, M. Konsa, V. Lang ja A. Vindi.
- VASTSE-LIINA** ● **Luhtõ asulakoht.** Luhtõ külas, Kündja–Luhtõ teest 60 m loodes, Kintsiku talust edelas, aiamaal. Pinnaleidudena korjati kedrakeraamikat. Hilisrauaag – uusaeg. TÜ 1181. H. Valk.
- VILJANDI** ● **Ridaküla kiviaja asulakoht.** Tartu–Viljandi maantee Valma teeristist u. 100 m lääne-loodes, maanteest põhja pool, Valma kaupluse ja kahekorruselise silikaattellistest maja vahelisel alal. Tulekivikilde koguti küntud põllu kauplusepoolsest küljelt. Kiviaeg. TÜ 1223. K. Johanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.
- **Tänassilma I asulakoht.** Tänassilma külas, Tartu–Viljandi maanteest u. 80 m põhjasihis, Talina talust 150 m lõunas, Tänassilma jõekääru põhjakaldal. Leiti tõenäoliselt mesoliitikumist pärit tulekivikilde. TÜ 1166. A. Kriiska ja A. Haak.
- **Tänassilma II asulakoht.** Tartu–Viljandi maanteest u. 430 m põhjasihis, Talina talust 400 m idas. Tänassilma jõe põhjakaldal ja Surva külla suunduva tee vahele jäävalt põllult leiti tulekivikilde ja -laaste. Mesoliitikum. TÜ 1263. A. Kriiska.
- **Vana-Võidu keraamika leiukoht.** Tartu–Viljandi maantee Vana-Võidu teeristist u. 1,2 km põhja pool, Vana-Võitu suunduvast teest 100 m läänes, Alliku talust u. 500 m põhjakirdele oleval platool. Leiti käsikeraamikat ning 18.–19. saj. kahlite katkeid. Noorem rauaag ja uusaeg. TÜ 1207. K. Johanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.
- **Vasara I kiviaja asulakoht.** Vasara külasüdamest 1,2 km lõuna-kagus, Nõmmjõe talust u. 100 m loodes, Ärna jõe paremal kaldal, jõkke suubuva kraavi lõunakaldal, põhja ja loode poole avaneval nõlval, pisut liivasel põllul. Mesoliitikum. TÜ 1165. A. Kriiska ja A. Haak.

- **Vasara II kiviaja asulakoht.** Vasara I asulakohast u. 500 m lõuna pool, jõe poole ava-neval nõlval, Uusna–Mustla tee lääneküljel, metsa ja tee vahele jääval liivasel põllul. Leiti tulekivilaast ja -kilde. Mesoliitikum. TÜ 1208. K. Johanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.

VIRU- NIGULA

- △ **Kunda Hiiemäe kivilalme.** Kunda linnas, Kunda Hiiemäe lõunanõlval, karjääri serval on kalme säilinud 6 x 25 m suurusena, karjääripoolsel serval paljandub lõhutud kalme profiil. Kalme on rajatud looduslikule moreenikünkale ning oli põhjast sillutatud pae-plaatidega, sillutise peal 5–10 cm paksune must mullakiht, mis sisaldas põletatud ja põle-tamata inimluid ning söetükikesi. RM 6612: A 139:1,2. T. Jonuks ja T. Mägi.

- ▲ **Kõrma juhuleid.** Rägavere vallas asuval Tiidu krundil. Kahe sulglohu vahel olevalt kõr-gemalt heinamaalt leiti 17.–18. sajandi pandla katke, tõenäoliselt samasse perioodi kuu-luv ehtenaast ja ornamenteeritud pronkspleki tükk. Leiud, mis osutaksid külakalmele või asulakohale puudusid. RM 6612/A 138:1–3. T. Jonuks ja T. Mägi.

VÄNDRA

- **Lüüste I asulakoht.** Lüüste külas, Suurejõe–Kadjaste teest 100 m lõunas, Pärnu jõe kää-nus kõrgel kaldal, Saare ja Karli talu vahelisel põllumassiivil. Kultuurkihti esines kahe lai-guna. Saare talust 500 m ida pool ja õunapuu istikute kasvandusest vahetult idas, Karli talust 250 m läänes olnud laigu puhul on tegemist tõenäoliselt üksiktalu asemega, mis sisaldas käsi- ja kedrakeraamikat ning katkendit hollandi savipiibu kahast. Teine leiu-koht paikneb esimesest 100 m kagu pool Karli talu juurest tuleva kraavi ja Pärnu jõe vahelises nurgas. Sellelt leiti tulekivi- ja kvartsikilde ning käsikeraamikat. Kiviaeg, kesk-mine rauaaeg (?) – 17./18. saj. TÜ 1203. K. Johanson, P. Lätti ja A. Vindi.

- **Lüüste II asulakoht.** Lüüste külas, Pärnu jõe põhjakaldal, Luiste-Alt talust 125 m idas, Tõrvaahu talust 125 m lõuna pool. Suurejõe–Kadjaste tee ja Pärnu jõe vaheliselt põllult u. 150 x 75 m mõõtmetega alalt leiti joon- ja laineornamendiga käsi- ja kedrakeraamikat, katkendeid savivilest ja piibukahast ning üks tulekivikild. 9.–17./18. saj. TÜ 1204. K. Jo-hanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.

- **Määra kiviaja asulakoht.** Valma külas, Määra talust kirde pool, 200 x 100 m suurune ala küntud põllu kirdeservas. Leiti tulekivi- ja kvartsikild ning laastukatke. Mesoliitikum. TÜ 1206. K. Johanson, P. Lätti, A. Tvauri ja A. Vindi.

- **Valma kiviaja asulakoht.** Pärnu jõe põhjakaldal, viimasesse suubuvast ojust 75 m ida pool, Allimäe talust u. 300 m kagus, Suurejõe–Kadjaste teest 125 m lõunas. Pinnaleidu-dena koguti küntud põllult 175 x 150 m suuruselt alalt tulekivi- ja kvartsikilde. Meso-liitikum. TÜ 1205. K. Johanson, P. Lätti ja A. Vindi.

ÄKSI

- **Kukulinna keraamika leiukoht.** Kukulinna mõisast loodes, Saadjärve kagukaldal. Järve suunas alanevalt nõlvalt koguti joonornamendiga kedrakeraamikat. 13.–15. saj. TÜ 1189. K. Johanson, P. Lätti ja A. Vindi.

- **Tabivere II asulakoht.** Tabivere I asulakohast (MK 9421) u. 700 m kagus, Tartu–Jõgeva maantee ja Saadjärve vahelisel alal. Idasuunas alaneva põllu loodeosast leiti käsi- ja kedrakeraamikat, 16.–17. sajandi ripatsmünt (killing) ning tulekivikilde. Noorem rauaaeg – 17. sajand. TÜ 1188. A. Vindi, A. Tvauri, P. Lätti ja K. Johanson.

- AI** - Ajaloo Instituut
- Institute of History
- AM** - Eesti Ajaloomuuseum
- Estonian History Museum
- AVE** - Arheoloogilised välitööd Eestis. Archaeological Field Works in Estonia, 1997-.
Tallinn, 1998-.
- EAA** - Eesti Arheoloogia Ajakiri, 1997-.
- HM** - Läänemaa Muuseum
- HMK** - Harjumaa Muuseum
- MA** - Muinsuskaitseamet
- National Heritage Board
- MKA** - Muistsed kalmed ja aarded. Arheoloogiline kogumik. II. Toim. H. Moora.
Tallinn, 1962.
- MT** - Muinasaja teadus, 1-. Tallinn, 1991-.
- PäMu** - Pärnu Muuseum
- SM** - Saaremaa Muuseum
- TATÜ** - Eesti NSV Teaduste Akadeemia Toimetised, 1952-1955;
Ühiskonnateaduste seeria, 1956-1966;
Ühiskonnateadused, 1967-1989;
Eesti Teaduste Akadeemia Toimetised.
Ühiskonnateadused, 1990-1991;
Humanitaar- ja sotsiaalteadused, 1992-1996. Tallinn.
- Ta** - Tartu Ülikooli Geoloogia Instituut
- Institute of Geology by the University of Tartu
- Tln** - Tallinna Tehnikaülikooli Geoloogia Instituut
- Tallinn Technical University, Institute of Geology
- TM** - Tartu Linnamuuseum
- City Museum of Tartu
- TÜ** - Tartu Ülikool
- University of Tartu
- VM** - Viljandi Muuseum
- Museum of Viljandi